

iTOSAM

İSTANBUL TİCARET ODASI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

HAFTALIK
EKONOMİ BÜLTENİ | 30 EKİM
2023

Ekonomide Son Gelişmeler

23 EKİM | 27 EKİM

- 3 CUMHURİYETİN 100 YILI
- 4 TÜKETİCİ GÜVEN ENDEKSİ
- 6 FİNANSAL HİZMETLER GÜVEN ENDEKSİ
- 7 REEL KESİM GÜVEN ENDEKSİ
- 8 İKTİSADİ YÖNELİM ANKETİ
- 9 SEKTÖREL GÜVEN ENDEKSLERİ
- 10 İMALAT SANAYİ KAPASİTE KULLANIM ORANI
- 12 MERKEZ BANKASI PARA POLİTİKASI KURULU
- 13 İSTANBUL'DA İHRACAT
- 14 KÜRESEL YATIRIMLAR
- 16 SÜRDÜRÜLEBİLİR TİCARET ENDEKSİ
- 17 ABD GETİRİLERİ

Cumhuriyet'in 100 Yılı

“Cumhuriyetin İkinci Yüzyılına Girerken Türkiye Ekonomisi”

Cumhuriyetin ikinci yüzyılına girerken TÜİK, Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılına özel “100 Yılın Göstergeleri” adıyla kapsamlı bir yayın paylaştı. 1923'ten günümüze kadar temel istatistikleri ilgililerin istifadesine sunan raporda 22 bölüm içerisinde sosyal, ekonomik ve kültürel alanlardaki veri ve göstergeler yer alıyor.

100 yıllık tarihi süreci sayılarla kayıt altına alan çalışmanın, geçmişte gözlenen gelişmeleri, bilim ve istatistiğin bakış açısıyla, bağımsız ve tarafsız bir yaklaşım içinde geleceğe aktardığı ifade ediliyor. “Türkiye Yüzyılı” olarak ifadelendirilen “Cumhuriyetin İkinci Yüzyılı” için de önemli bir projeksiyon sunan çalışma yüz yıllık süreçte kat edilen mesafeyi ve gelişimi de net bir şekilde gözler önüne seriyor.

Türkiye Ekonomisinin Temel Ekonomik Göstergelerle Yüzyılı

	GSYH (Milyon \$)	Kişi Başına Düşen GSYH (\$)	İhracat (Milyon \$)	Toplam İstihdam (Bin Kişi)
1923	577	45	50,7	5.031
1943	7.108	386	196,7	7.459
1963	7.402	249	368,1	12.365
1983	60.373	1.261	5.727,8	17.004
2003	304.901	4.739	4.752,8	21.147
2022	905.501	10.659	235.247,1	30.742

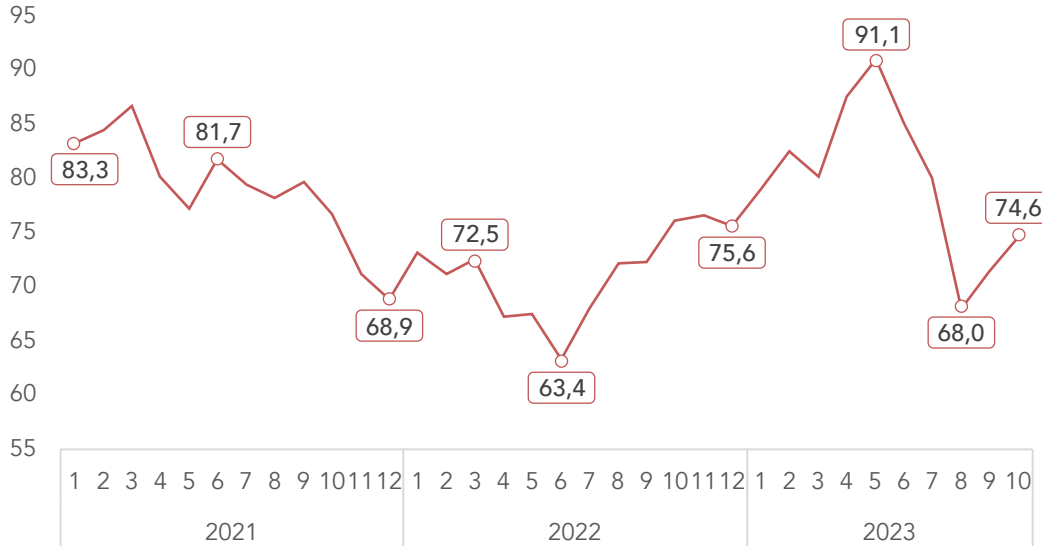
İhracat rakamları özel ticaret sistemine göre verilmiştir.

Tüketici Güven Endeksi

“Tüketici Güven Endeksi Aylık %4,4 Artış Gösterdi”

Aylık tüketici eğilim anketinin sonuçları ile tüketicilerin maddi durum ve genel ekonomiye ilişkin mevcut durum değerlendirmelerini ölçen tüketici güven endeksi Eylül ayında 71,5 iken Ekim ayında %4,4 oranında artarak 74,6 oldu.

Tüketici Güven Endeksi, Ekim 2023

Aylık tüketici eğilim anketleri sonuçlarından elde edilen tüketici güven endeksi, tüketicilerin maddi durum ve genel ekonomiye ilişkin mevcut durum değerlendirmeleri ile gelecek dönem beklentileri, harcama ve tasarruf eğilimlerini ölçmektedir.

Tüketici Güven Endeksi

“Mevcut Dönemde Hanenin Maddi Durumu Geçen Aya Göre %6 Arttı ”

Tüketici güven endeksini oluşturan alt endekslere bakıldığında, mevcut dönemde “hanenin maddi durumu” geçen aya göre %6 oranında artış gösterdi.

“Gelecek 12 aylık dönemde hanenin maddi durum beklentisi”, “genel ekonomik durum beklentisi” ve “dayanıklı tüketim mallarına harcama yapma düşüncesi” endekslerinde ise düşüş kaydedildi.

Tüketici Güven Endeksi, Alt Endeksleri ve Değişim Oranları, Ekim 2023

	Endeks		Bir Önceki Aya Göre Değişim Oranı (%)	
	Eylül	Ekim	Eylül	Ekim
Tüketici Güven Endeksi	71,5	74,6	5,1	4,4
Mevcut Dönemde Hanenin Maddi Durumu	56,2	59,7	0,1	6,1
Gelecek 12 Aylık Dönemde Hanenin Maddi Durum Beklentisi	68,9	72,6	8,1	5,4
Gelecek 12 Aylık Dönemde Genel Ekonomik Durum Beklentisi	68	72,9	7,8	7,2
Gelecek 12 Aylık Dönemde Dayanıklı Tüketim Mallarına Harcama Yapma Düşüncesi	92,7	93,2	4,2	0,5

■ Tüketici fiyatlarının değişimine ilişkin düşünce ve beklenti endekslerindeki düşüş tüketici fiyatlarında artış düşüncesini/beklentisini göstermektedir.

■ Anket sonuçlarından hesaplanan tüketici güven endeksi 0-200 aralığında değer alabilmektedir. Tüketici güven endeksinin 100'den büyük olması tüketici güveninde iyimser durumu,100'den küçük olması tüketici güveninde kötümser durumu göstermektedir.

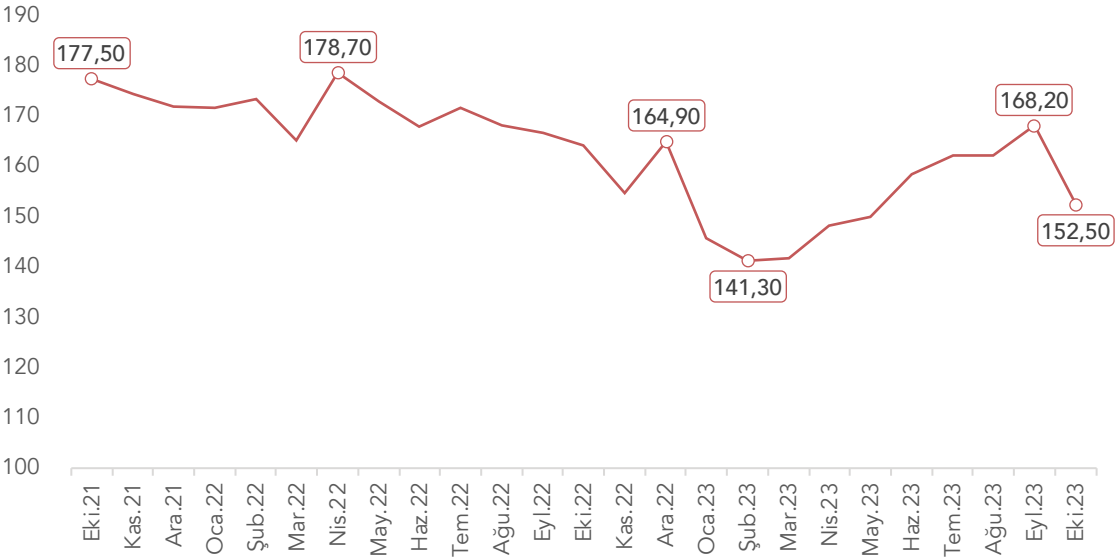
Finansal Hizmetler Güven Endeksi

“Ekim Ayı Finansal Hizmetler Güven Endeksi 152,5”

Finansal sektörde faaliyet gösteren 143 kuruluşun yanıtlarından derlenerek oluşturulan Finansal Hizmetler Güven Endeksi, ekim ayında bir önceki aya kıyasla 15,7 puan azalarak 152,5 seviyesinde gerçekleşti.

Endeksi oluşturan alt kırılımlar incelendiğinde, son üç aydaki iş durumu, son üç aydaki hizmetlere olan talep ve gelecek üç aydaki hizmetlere olan talep beklentisi dahil olmak üzere tüm alt kırılımların endeksi azalış yönünde etkilendiği görülmektedir.

Finansal Hizmetler Güven Endeksi

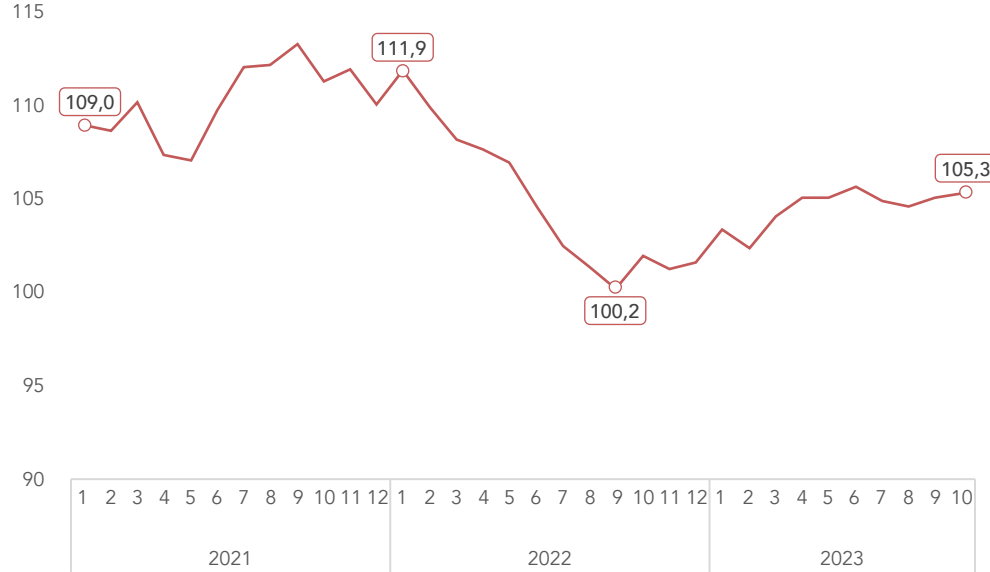

Reel Kesim Güven Endeksi

“Endekste Yukarı Seyir Devam Ediyor”

2023 yılı Ekim ayında mevsimsellikten arındırılmış Reel Kesim Güven Endeksi (RKGE-MA), bir önceki aya göre 0,2 puan artarak 105,3 seviyesinde gerçekleşti.

Reel Kesim Güven Endeksi

Reel kesim güven endeksi, reel sektördeki yöneticilerin yakın geçmişe ilişkin değerlendirmelerini, mevcut duruma ilişkin görüşlerini ve geleceğe yönelik beklentilerini yansıtmaktadır.

İktisadi Yönelim Anketi

“Son Üç Aya Yönelik Değerlendirmelerde, Üretim Hacmi ve İhracat Sipariş Miktarındaki Seyir Bir Önceki Aya Göre Güçlendi”

Anket sonuçları incelendiğinde, bir önceki aya göre son üç aylık toplam sipariş miktarı, gelecek üç aydaki ihracat sipariş miktarı ve gelecek üç aydaki toplam istihdam endeksi azalış yönünde etkilenen, mevcut duruma göre toplam sipariş miktarı, son üç aya ilişkin üretim hacmi ve ihracat sipariş miktarı endeksi artış yönünde etkilemiştir.

İktisadi Yayılım Anketi Sonuçlarına İlişkin Gelişmeler (Ekim)

	Son Üç Ay	Mevcut Durum	Gelecek Üç Ay
Üretim Hacmi	↑ ↑		↓ ↓
Toplam Sipariş Miktarı	↓ ↑	↑ ↑	↓ ↑
İç Piyasa Sipariş Miktarı	↓ ↑	↓ ↑	↓ ↑
İhracat Sipariş Miktarı	↑ ↑	↓ ↑	↓ ↑
Toplam İstihdam			↓ ↑
Ortalama Birim Maliyet Satış Fiyatı	↓ ↓		↑ ↑
Satış Fiyatı			↑ ↑

- Kısa oklar bir önceki aya göre (aylık) değişimleri, uzun oklar ise bir önceki yılın aynı aya göre olan (yıllık) değişimleri göstermektedir.
- Maliyet ve satış fiyatı değişkenleri dışındaki değişkenlerde lacivert oklar artışı, kırmızı oklar ise azalışı göstermektedir.

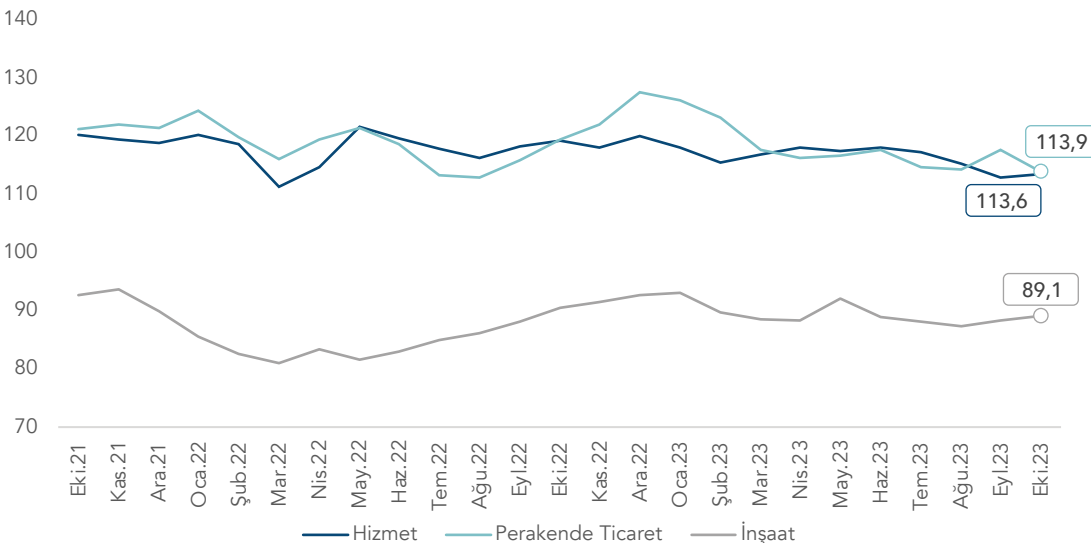
Sektörel Güven Endeksleri

“Hizmet ve İnşaatla Artış; Perakende Ticaretle Azalış”

Mevsimsel etkilerden arındırılmış sektörel güven endeksleri Ekim ayında bir önceki aya göre perakende ticaret sektöründe %3,3 oranında azalırken hizmet sektöründe %0,5; inşaat sektöründe %0,9 oranında artış gösterdi.

Endeksin alt kalemleri incelendiğinde, perakende ticaret sektöründeki gelecek 3 aylık dönemde iş hacmi-satışlar beklentisinde %3,9 gerileme görüldü. Gelecek 3 aylık dönemde hizmetlere olan talep beklentisi ise bir önceki aya göre %0,9 artış gösterdi. İnşaat sektörü güven endeksindeki toparlanmayı gelecek 3 aylık dönemde toplam çalışan sayısı beklentisindeki iyileşmeler desteklemektedir.

Sektörel Güven Endeksleri

Kaynak: TÜİK

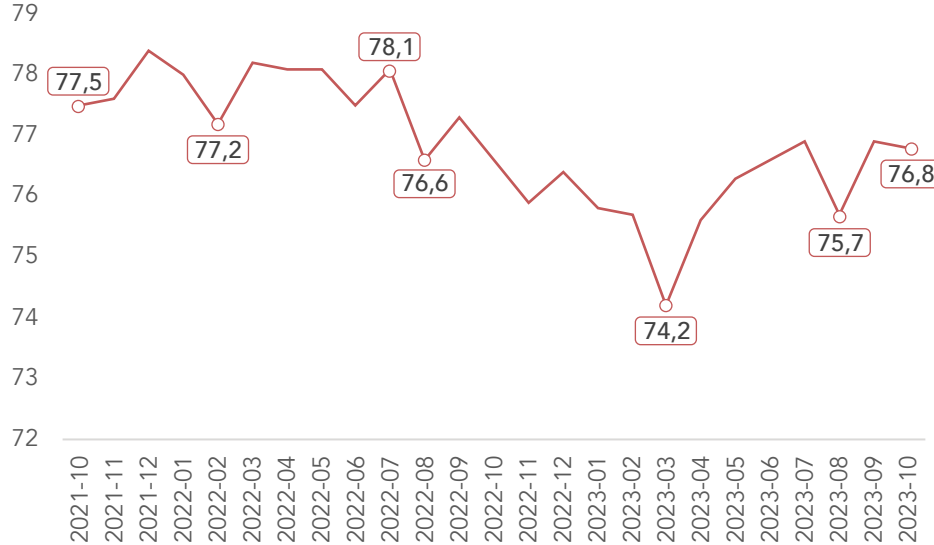
Veriler Mevsimsel Etkilerden Arındırılmıştır.

İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı

“Kapasite Kullanımında 0,1 Puanlık Azalış ”

Ekim ayı Kapasite Kullanım Oranı toplu sonuçlarına ilişkin gelişmelere göre; yatırım malları, tüketim malları ve dayanıksız tüketim mallarında artış kaydedilirken, dayanıklı tüketim mallarında 0,4 puan azalış gerçekleşti. Gıda ve içeceklerde ise 0,9 puan artış yaşanırken ara mallarda ise bir değişim kaydedilmedi.

İmalat Sanayi Geneline Kapasite Kullanım Oranı (%)

Kaynak: TCMB

İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı

“Tüketim Mallarında Artış”

Ekim ayı Kapasite Kullanım Oranı toplu sonuçlarına ilişkin gelişmelere göre; yatırım malları, tüketim malları ve dayanıksız tüketim mallarında artış kaydedilirken, dayanıklı tüketim mallarında 0,4 puan azalış gerçekleşti. Gıda ve içeceklerde ise 0,9 puan artış yaşanırken ara mallarda ise bir değişim kaydedilmedi.

KKO Toplu Sonuçlara İlişkin Gelişmeler

%	KKO-MA	KKO	Tüketim Malları	Dayanıklı Tüketim Malları	Dayanıksız Tüketim Malları	Ara Mallar	Yatırım Malları
Eylül 2023	76,9	77,3	73,3	73,4	73,2	76,1	79,6
Ekim 2023	76,8	77,4	73,8	73,5	72,9	75,9	73,5
	↓	↑	↑	↓	↑	↔	↑

(*) Oklar bir önceki aya göre değişimi ifade etmektedir.

Mavi oklar artışı, kırmızı oklar azalışı, sarı oklar ise değişim olmadığını ifade etmektedir.

Kaynak: TCMB

Merkez Bankası Para Politikası Kurulu

“Merkez Bankası Faiz Oranını %35 Seviyesine Çekti”

Para Politikası Kurulu politika faizi olarak bilinen bir haftalık repo faizini %30 seviyesinden %35’e çıkardı. Kurul, enflasyon beklentilerinin çıpılanması ve fiyatlama davranışlarının kontrol altına alınabilmesi için parasal sıkılaşıma sürecinin devamına karar verdiğini belirtmiştir.

Bunun dışında Kurul, ücret ve kur kaynaklı maliyet yönlü baskıların geçtiğimiz üçüncü çeyrekte enflasyon üzerinde baskı kurduğunu vurgularken; talepte güçlü seyrin, hizmet fiyatlarındaki katılığın ve enflasyon beklentilerindeki bozulmanın da yukarı yönlü baskılara neden olacağını açıklamasında belirtmiştir. Yıl sonu “Enflasyon Raporundaki” tahmin aralığının üst sınırına yakın bir seviyede enflasyon oranı beklendiği de Kurul tarafından yapılan bir başka önemli vurgudur.

İstanbul'da İhracat

“İstanbul İhracatçı Birliklerindeki İhracat Yıllık Bazda %3,6 Artış Gösterdi ”

İstanbul İhracatçı Birlikleri (İİB)’in yaptığı açıklamaya göre, İİB tarafından Ocak-Eylül döneminde yıllık bazda %3,6 artışla yaklaşık 8,5 milyar dolar tutarında ihracat gerçekleştirildi. 2023 yılının ilk 9 ayında 197 ülkeye ürün satılırken, Birliğin ülke ihracatı içindeki payı %5,2 oldu.

İİB, yılın 3.çeyreğinde en fazla ihracatı 556 milyon dolarla Irak’a gerçekleştirirken bunu sırasıyla ABD, Norveç, Almanya ve Birleşik Krallık izledi. Ülke grupları baz alındığında İİB’nin en fazla ihracat yaptığı bölge 1,7 milyar dolarla Avrupa Birliği bölgesi oldu. Bu bölgeye yapılan ihracat yılın 9 ayında önceki yılın aynı dönemine kıyasla %12,6 artış gösterdi.

İstanbul İhracatçı Birliklerinin En Çok İhracat Yaptığı Ülkeler ve Ürün Grupları

Ülke	Öne Çıkan İhraç Ürünleri
Irak	Kümes hayvanları, hayvansal mamuller ile mobilya, kâğıt ve orman ürünleri
ABD	Hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ile mobilya, kâğıt ürünleri
Norveç	Fındık ve mamulleri ile mobilya, kâğıt ve orman ürünleri
Almanya	Hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ile mobilya, kâğıt ürünleri
Birleşik Krallık	Mobilya, kâğıt ve orman ürünleri ile hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ve mamulleri

İstanbul İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği çatısı altındaki birlikler, kuruluşlarından itibaren Ticaret Bakanlığı bünyesinde faaliyet göstermiş daha sonra Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı’na bağlı kuruluşlara dönüştürülmüştür. Kararname ile birlikte birlik faaliyetleri, Türkiye İhracatçılar Meclisi çatısı altında Ekonomi Bakanlığı’nca verilen görevlerin de yerine getirilmesi ile sürdürülmektedir.

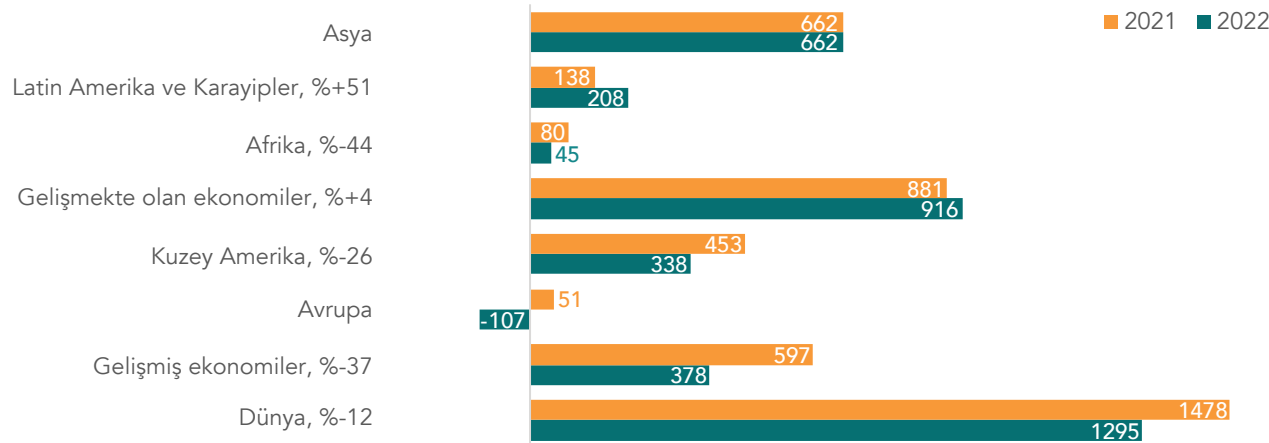
Küresel Yatırımlar

“Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Küresel Ölçekte %12 Düşüş Gerçekleşti”

Küresel doğrudan yabancı yatırımlarda 2020 yılında pandeminin etkisiyle keskin düşüş yaşanmıştı. Dünya Yatırım Raporu 2023’e göre 2021 yılında yaşanan güçlü toparlanmanın ardından Ukrayna’daki savaş, yüksek gıda ve enerji fiyatları, artan kamu borcu gibi üst üste gelen küresel krizler nedeniyle küresel doğrudan yabancı yatırımlar 2022 yılında %12 düşerek 1,3 trilyon dolar oldu. Düşüş kendini en çok gelişmiş ekonomilerde hissettirdi. Gelişmiş ekonomilerde doğrudan yabancı yatırım %37 azalarak 378 milyar dolara geriledi. Gelişmekte olan ülkelere yatırım akışları ise eşitsiz olsa da %4 oranında artış gösterdi. Yatırım akışının çoğunu geliştirmekte olan birkaç büyük ülke alırken az gelişmiş ülkelere yatırım akışları ciddi oranda azaldı.

Elektronik, yarı iletkenler, otomotiv ve makine dahil olmak üzere tedarik zinciri zorluklarıyla mücadele eden sektörler yatırım projelerinde artış yaşarken dijital ekonomi sektörlerine yapılan yatırımlar yavaşladı. Yenilenebilir enerji üretimine yapılan uluslararası yatırımlar büyümeye devam etti ancak 2021 yılında kaydedilen %50’lik büyümenin ardından %8 oranında yavaşlama gerçekleşti. Gelişmekte olan ülkelerde büyümeye rağmen yatırım açığı 2015 yılında 2,5 trilyon dolar iken 2022 yılında 4 trilyon dolara yükseldi. Bu artış ise hem yetersiz yatırımlardan hem de ek ihtiyaçlardan kaynaklanmaktadır.

Bölgelere Göre Doğrudan Yabancı Yatırım Miktarı (Milyar ABD Doları) ve 2021-22 Değişim Oranları (%)

Kaynak: UNCTAD

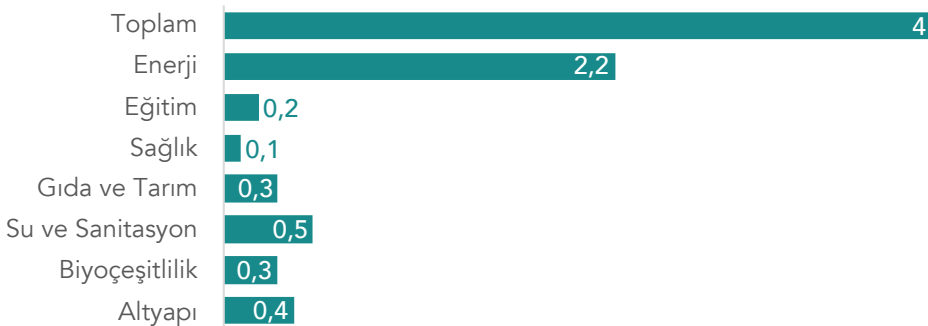
Küresel Yatırımlar

“Sürdürülebilir Kalkınmayı Sağlamak Amacıyla Enerji, Altyapı, Tarım ve Sağlık Sektörlerinde Ekonomik Dönüşüme Teşvik Şart”

Küresel sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla UNCTAD Dünya Yatırım Forumu 2023’de enerji, altyapı, tarım ve sağlık sektörlerinde ekonomik dönüşümü teşvik etmek için artan yatırım akışlarına ihtiyaç olduğu vurgulandı. Doğrudan yabancı yatırımlardaki düşüşün ticaret üzerindeki etkisine odaklanılan Forumda borç ve finansman eksikliğiyle karşı karşıya olan özellikle küçük ada devletleri gibi gelişmekte olan ülkeler için risk azaltma çözümleri tartışıldı. Aynı zamanda, sürdürülebilir turizm yatırımlarını teşvik etmek ve gelişmekte olan ülkelerde yatırımı kolaylaştırmak için yeni yatırım politikası araçları ve ortaklıklardan da bahsedildi.

Dünya Yatırım Raporu 2023’e göre gelişmekte olan ülkeler elektrik şebekeleri, iletim hatları ve depolama dahil olmak üzere yenilenebilir enerji yatırımlarında her yıl yaklaşık 1,7 trilyon dolara ihtiyaç duyarken 2022 yılında bu yatırımlar yalnızca yaklaşık 544 milyar dolar olarak gerçekleşti. Gelişmekte olan 30’dan fazla ülkenin hala yenilenebilir enerji alanında büyük bir uluslararası yatırım projesi kaydetmediği belirtiliyor. Sermaye maliyetinin, gelişmekte olan ülkelerde daha riskli görülen enerji yatırımlarının önündeki temel engel olarak görülürken, uluslararası yatırımcılar, kamu sektörü ve çok taraflı finans kuruluşları arasındaki ortaklıkların sermaye maliyetini büyük ölçüde azaltabileceği belirtiliyor. Raporda, gelişmekte olan ülkelerde yenilenebilir yatırımlar için sermaye maliyetinin düşürülmesinin yatırım planlama ve proje hazırlıklarında daha fazla desteklenmesinin önemi vurgulanıyor.

Temel Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi Sektörleri: Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Tahmini Yıllık Yatırım Açığı, Sermaye Harcamaları (Trilyon ABD Doları)

Sürdürülebilir Ticaret Endeksi

“Yeni Zelanda Ekonomisi 2023 Yılı Sürdürülebilir Ticaret Endeksi’nde İlk Sırada”

Hinrich Vakfı’nın hazırladığı IMD Dünya Rekabet Edebilirlik Merkezi ile birlikte geliştirilen “Sürdürülebilir Ticaret Endeksi”, 71 adet ekonomik, toplumsal ve çevresel göstergiyi temel alarak 30 büyük küresel ekonominin ticarete etkin ve sürdürülebilir bir şekilde katılma kapasitesini ölçüyor. Geçmiş yıllarda olduğu gibi en sürdürülebilir ekonomiler nispeten küçük nüfusa ve ortalamının üzerinde kişi başına GSYH’ya sahip ülkeler olmaya devam ediyor.

2023 yılı sürdürülebilir ticaret endeks puanı geçen yıla göre değişim göstermeyen Yeni Zelanda ilk sırada yer aldı. Hong Kong, Japonya ve Çin ekonomilerinin 2023 yılı sürdürülebilir ticaret endeks puanı geçen yıla göre gerileme gösterirken Birleşik Krallık, Kanada, ABD ve Rusya ekonomilerinin endeks puanında değişim olmadı.

Seçilen Ekonomilerin Sürdürülebilir Ticaret Endeks Sıralaması, 2023

Sıralama (30)	Ekonomi	2023 Puanı	2022’den itibaren sıralamadaki değişim
1	Yeni Zelanda	100	=
2	Birleşik Krallık	96,5	=
3	Singapur	94,1	2
4	Hong Kong	85,6	-1
6	Güney Kore	84,2	2
7	Kanada	82,1	=
8	Japonya	79,3	-4
9	ABD	77,2	=
16	Çin	50,1	-3
24	Hindistan	26	2
30	Rusya	0	=

STE, 30 farklı ekonominin küresel ticaret politikalarını ekonomik büyüme, toplumsal kalkınma ve çevre korumaya yönelik uzun vadeli hedeflerle uyumlu hale getirme kapasitesini ölçer. 2016 yılından bu yana kullanılan endekste bu yıl, üç temel sütun halinde gruplandırılmış 71 gösterge kullanılıyor.

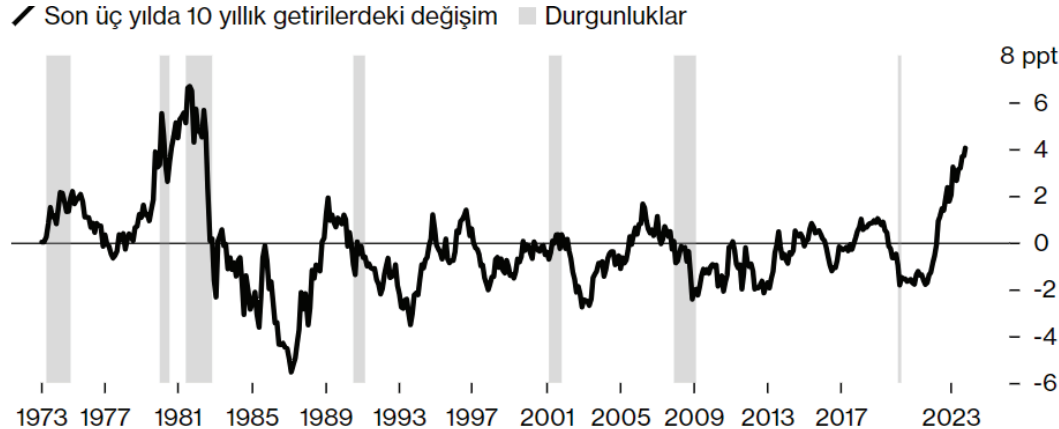
ABD Tahvil Getirileri

“ABD 10 Yıllık Hazine Getirisi 2020’den Bu Yana %4’ün Üzerinde Arttı ”

ABD 10 Yıllık Hazine tahvili getirisi, son üç yıl içerisinde %4 puandan fazla artış göstererek %5 puan seviyesini test etti. Bu durum ABD devlet tahvillerinin en son bu kadar yükseldiği dönem olan 1980’lerde çift durgunluğa girmesinden dolayı ürkütücü bir gelişme olarak değerlendiriliyor.

1980’li yıllarda yaşanan gelişmelerde, yüksek enflasyon oranları ile baş etmek zorunda kalan Fed (Amerika Merkez Bankası) eski başkanı Paul Volcker, agresif para politikası yürüterek ortalama %11 seviyesinde olan faiz oranını ortalama %22’ye kadar çıkarmıştı. Bu durum 10 yıllık tahvil getirisini neredeyse %16’ya kadar fırlatmıştı. Geçmişte yaşanan benzer şekilde mevcut Fed başkanı Jerome Powell’ın enflasyonu dizginlemek için faiz artırımlarına gitmesinin de tahvil getirilerini yükselttiği tahmin ediliyor.

ABD 10 Yıllık Tahvil Getirisi

iTOSAM

İSTANBUL TİCARET ODASI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tasarım ve Hazırlık | Stratejik Araştırmalar Merkezi

itokurumsal

www.ito.org.tr